

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Mercuria si Sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu VI.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 18.

— Sibiu, Sambata 5/17 Martiu. —

1883.

Discursulu presidiale,

cu care s'a deschisu adunarea generala a alegatorilor romani din comitatulu Turda-Ariesiu in 10 Martiu a. c.

In tierile adevratu constitutionale, cluburile politice au o influentia insemnata in tóte cestiunile vitali, dela a caroru norocósa resolvare depinde fericirea, indestulirea si bunastarea cetatieniloru.

Cluburile politice intre marginile legeri, cu lumin'a adevrului si prin discussiuni libere despre tóte referintiele sociali ale cetatieniloru, prin comunicarea ideiloru si a opiniiloru asupra defectelor observate in organismulu statului, nesuescu la modificarea institutiuniloru si a legiloru imperfecte, la abrogarea legiloru nedrepte si immoralu, la introducerea reformelor spre ameliorarea starei cetatieniloru.

Cu una cuventu, cluburile care stau la inaltimea chiamarei loru, dau chiaru si legislatiunei mana de ajutoriu spre stirpirea abusuriloru comise pe terenulu justitiei si alu administratiunei; cà-ci membrii clubului standu in immediata atingere cu cele mai multe organe publice, au cea mai buna ocaziune de a cunoáse totu ce se petrece in giurulu loru.

In tierile unde libertatea personale si dreptulu de intruniri este garantatu prin legi positive, acolo activitatea intruniriloru ne arata rezultate stralucite. Daca de exemplu vomu aruncá o scurta privire preste activitatea intruniriloru politice din Angli'a, care etiér'a intruniriloru, ne vomu convinge pe deplinu despre adevrulu assertiunei de mai susu.

In acelea adunari se condamna pe faci'a si in audiulu loru totu ce se face si se întreprinde in contra intereselor si a legiloru patriei.

De sine se intielege mai departe, cà drepturile cardinali ale statului, drepturile innascute omului, dreptulu de a se pronunciá liberu asupra ori-carei afaceri publice, cum si libertatea pressei sunt prefacute in trupu si sufletu la poporu. Acolo cetatienii nu se abatu dela convingerile loru politice nici de dragulu cutarui mare aristocratu, nici de fric'a guvernului.

Din contra, daca cineva cutédia se atace vre unulu din acelea drepturi, din dieci de cluburi si intruniri resuna sute de mii de voci: „Nu ve atingeti de dreptulu nostru.“

La noi, in Transilvani'a si chiaru in Ungari'a, cluburile politice abia se afla in debiliu ani ai nascerei. Dara nu'i mirare, cà-ci abia de 23 de ani amu scapatu de jugulu absolutismului, sub care nu ne erá ertatu a ne intalni doi cu doi.

Noi romanii ardeleni abia de trei ani de dile amu inceputu a ne intruni in cluburi; dara stamu fórte departe de ceea ce se intielege sub clubu politicu, éra activitatea nóstra si de atunci încóce a fostu, dorere, fórte puçinu roditóre!

Si care se fia caus'a acestui reu? unde se o cautamu? Eu dicu: in noi insi-ne.

Unu filosofu a disu: „nosce te ipsum“; eu sustinu, cà in momentulu candu cineva 'si recunósce gresielile, s'a curatitu pe jumetate de ele.

Se recunóschemu dniloru, cà noi romanii prea puçinu ne interessamu de cauzele publice si inca si mai puçinu de cele nationale!

Si óre pentru-ce?

Ori cà ne prea incredemu in poterile, in originea si calitatile nóstre si cugetamu a potea asseptá realizarea aspiratiuniloru nationali fara concursulu nostru activu; ori cà nu suntemu petrunsi de necesitatea de a ne folosi de drepturile ce le avem, si de a reclamá pe cele perdue; ori cà ne lipsesce cu totulu scól'a politica. Se analisamu puçinu aceste cauze.

Ne magulimu cu descendentu dela gloriosii Romani, dara prea puçinu le imitamu maretiele fapte. —

Unu Scevola si-a bagatu man'a in focu se ardia si stranepotiloru lui le e frica de multe-ori de o mica schinteia, ce cade pe ei!

Strabunii nostri n'aru fi cuceritu lumea, daca nu si-aru fi sciutu identifica interesele singuratici cu interesele naturei.

De siguru cà nici noi nu vomu castigá drepturi politice si nationali, pana candu nu ne vomu identifica interesele particulari cu interesele natiunei. Ne trebue mai multa scóla politica, in care se ne desvoltamu de ajunsu simtiulu de a aduce sacrificii pe altariulu natiunei.

E lauda óre pentru 3 milióne de romani din imperiulu austro-ungaru, cà la finea seclului alu 19-lea se nu aiba unu diariu cotidianu?

Parintii nostri s'au luptatu secolu intregu cu arm'a in mana pentru patria si natiune in contra turciloru si altoru popóra barbare, care tóte nisuiu la esterminarea elementulu romanescu; totusi parintii nostri au remasu invingatori si ne-au transpusu intacta individualitatea romanésca.

Si noi?

Astadi nu atátu cu arm'a in mana, ci mai multu cu siretiia*) se rapescu drepturile popóraloru.

Deci e timpulu supremu, dniloru, se punemu umeru la umeru in tóte cauzele nóstre nationali.

Turd'a, 10/3 1883.

„Nu molipsirea simtiului nationalu, nici in „grigirea prea mare de interesele private pe cont'a „celoru publice, ci mai multu imi vine a presupune, „cà prea mare incredere in originea, in forti'a „nóstra de viétia, in poterea passiva de resistenti'a, „este caus'a apathiei, ce domnesce de càtu-va timpu „intre noi facia de totu ce e interessu publicu „nationalu“.

„Óre nu e indolentia generala, candu intre „impregiarile presente — atátu de fatale pentru „viitoriulu nostru nu dispunemu un poporu aprópe „3 milióne, de o arma otielita — unu diariu „politicu cotidianu?“

„Umeru la umeru! cà-ci ne suntemu datori „noue insine a ne aperi si sustiné averea eredita „dela stramosi, avere pentru care siróie de sange „s'au versatu“!

„Bine ati venitu domniloru! De doue ori bine „ati venitu, cà-ci ve vedu intr'unu numeru atátu „de imposantu! De trei ori bine ati venitu, cà-ci „vedu totu barbatu tineru plinu de viétia!“

„Ddieu ne va ajutá, cà-ci santa lupta lup- „tam! Luptamu cà se lasamu urmasiloru intacta „averea eredita dela stramosi“!

Cam acesta a fostu cursulu ideiloru din cuventarea prin carea a deschisu astadi presiedintele clubului nationalu din comitatulu nostru adunarea acestui clubu. Adunare imposanta. 120 inteligenti din comitatulu nostru: 4 advocati, 6 protopopi, 4 notari comunali si preste 100 preoti veniti din partile estreme ale comitatului. Totu alegatori, carora li se socotesce duplu censulu, si pe cari nu i a adunatu prin „hajduk“ nici „alispán“ulu, nici „szolgabiro“ulu, ci au venitu din convictiune propria, cà se'si pronuntie solemnulu „veto“ contra incercarei rassei domnitore, de a aduce la prepastia acésta tiéra.

Nu voiu insirá pe largu hotaririle luate in acésta adunare. — Biourulu clubului siguru le va publicá. Amintescu numai, cà adunarea a tinutu de necesariu a dá de scire „totororu celoru ce vreau se intieléga“, cà elaboratulu lucratu de comitetulu centralu, „Memorialu“lu intregu cu tóte suferintiele si aspiratiunile desfasurate in elu e trupu din trupulu si sufletu din sufletulu poporatiunei romaue din comitatulu acesta.

*) Viclenia, insielatiune, minciuna, perfidia.

Red.

A dou'a decisiune primita cu unanimitate a cuprinsu in sine espressionea de ingrijire si machnire faci'a de proiectulu pentru scólele medie, ce'lu desbatu tocmai acuma in cas'a tierei, cu atáta ura contra nationalitatiloru.

Si acum viu la alta decisiune luata éراسi cu unanimitate. Ea nu invólve in sine o idea noua. Din contra preste totu loculu unde se intelnescu 2—3 insi, se cerne, se desbate ide'a acésta. „Bine ar fi“; asta e parerea toturora. Éta decisiunea luata: „Clubulu alegatoriloru din comitatulu Turda-Ariesiu recunósce de necesitate suprema infintierea „unui diariu cotidianu nationalu-politicu, si in- „druma pe comitetulu seu, cà acésta decisiune se o „aduca la cunosciinti'a comitetului centralu din „Sibiu, rogandu pe comitetulu numitu, cà se se „puna in intielegere cu tóte celelalte cluburi na- „tionali din monarchia pentru realizarea ideei“. Pana acum a resuscitatu ide'a acésta totu numai ómeni singurateci — o ridicau, cà éراسi se o lase se cada, „cà-ci nu póte fi bunu“ ce ese numai din capulu unuia — dice massa. Éca acum resuscitata ide'a de unu tinutu intregu, si pusa pe o cale buna, numai de nu s'ar pierde prin actele clubului din Sibiu*). Firesce cà s'a atinsu si mijloculu infintierii diariului. Se camu intr'uniau parerile pentru o societate de actiuni, o societate cu fondu marisoru, cà se se póta incepe o fóia provediuta cu tóte proprietatile ce se ceru dela unu jurnal mare; cà apoi incaldi-va dinsulu recéla celoru indolenti, si castiga 'si va terenu.

Serman'a asia numita: legea de nationalitati, ne dá celu puçinu dreptulu cà comunele insile se hotarésca limb'a oficiósa a loru. Pe bas'a acésta tóte comunele romanesci de aici au primitu de limba oficiósa a loru limb'a romana. Deci „Dolce far niente“—le nostru a fostu tocmai bine-venitu, cà se ne tredimu acum, cà in tóte comunele limb'a oficiósa e cea ungerésca; nu impusa prin vreo ordinatiune — ci „tacendo“ — sa viritu cà viermele. Firesce acésta a datu apoi curagiu lui Grigorie Moldovanu mai marelui voda preste scólele din tinutulu acesta (carui'a mai de unadi ii respunde intr'unu diariu ungerésca unu preotu unitariu, cà indesierti ii sunt tóte sfortiarile, si mai bine se-si aduca aminte de originea s'a valachica), încátu a datu porunca, cà protopopii, preotii si docentii se n u mai tramita informatiunile loru in limb'a romanésca, pentru cà dènsulu n u o pricepe (lapedatu-te-ai de satana? Grigorie: lapedatu), si cà de aici incolo nu, va mai primi informatiuni si acte in limb'a romana. Aducèndu-se in desbatere aceste doue cauze de limba, ce se tiné de limb'a oficiala a comunelor, s'au luat decisiunea, cà din tóte comunele se se faca o aratare la comitetulu clubului, cà de candu si prin ce mijlocu s'a stersu limb'a romana cà limb'a oficiósa a comunelor, si apoi comitetulu pe bas'a acestei aratari statistice, va întreprinde pasii necessari din preuna cu comunele respective pentru sustinerea limbei romaue cà limb'a oficiósa a comunelor. Éra cu privire la „inalt'a“ ordinatiune a inspectoratulu de scóle, respectivele oficie protopopesi si parochiali se faca aratare despre lucru la ordinariatele respective, facèndu totuodata si remonstrari de a dreptulu la organele politice contra unei astu-feliu de violari a drepturiloru bisericesci.

Cam acestea au fostu obiectele pertractate in adunarea de adi. Nu mai amintescu nimicu despre spiritulu si insufletirea, ce a domnit sub totu cursulu desbateriloru. Reamintescu numai inca odata, cà din 120 presentu la 110 au fostu totu preoti. Frumosu cleru! Legióne de cercularie vladico-politico-metropolitane pe clerulu acesta nu-lu mai potea stricá.

.. a.

*) Nu se póte perde.

Red.

Conferența europeană în fine a decisu!

Înainte de a se publică protocoalele și actele conferinței europene în uestiunea Dunării, ministeriul Angliei interpelat mai de înainte în cameră deputatiloru, acelasu în ședința din 12 Martiu dete unu răspunsu verbale înse pozitivu, care apoi se și telegrafă în toate partile Europei. În diariile din capitală a României răspunsulu acela venitu dela Londra, tradusu în românește mai pe scurtu decâtu în alte limbi suna:

Londra, 12 Martiu. — Cameră comunelor. — Lordul Fitz Maurice comunica camerei, că decisiunile conferinței dunarene formă unu tratat cu prindindu următoarele nouă articole:

Art. 1. Jurisdicțiunea comisiunii europene e întinsă dela Galati la Brai'a.

Art. 2. Poterile comisiunii sunt prelunghite pentru unu periodu de 21 de ani cu prelunghiri successive de trei ani; dacă unulu din contractanti nu propune modificari cu unu anu înainte de expirarea poteriloru comisiunii.

Art. 3. Comisiunea dunarăna nu va exercită nici-unu controlu efectivu asupra partii braçului Kilia, unde amendou țiermurile apartinu acelasu statu.

Art. 4. Partea braçului Kilia, traversandu Romani'a și Russi'a este supusa regulamentelor cu cari se administră braçulu Sulina, sub supraveghierea delegatiloru Rusiei și României.

Art. 5. Russi'a și Romani'a înainte de a întreprinde lucrari în braçulu Kilia, voru supune planulu acestoru lucrari comisiunii europene.

Lucrarile executate la Tchatal din Ismailu voru fi sub controlulu comisiunii din Galati.

În casu de divergență între Russi'a și Romani'a, sau chiaru în șinulu comisiunii, în privința lucriloru de executat, poterile voru decide.

Art. 6. Russi'a paștrădă dreptulu de a stabili plăți spre acoperirea cheltueliloru lucriloru sale, dacă sub condițiunea de a referă poteriloru.

Art. 7. Regulamentele adoptate de comisiunea europeană la 2 Juniu 1882 sunt declarate aplicabile la navigarea pe Dunare între Portile de feru și Brai'a.

Art. 8. Toate celelalte aranjamente anterioare relative la Dunare sunt menținute.

Art. 9. Tratatulu din Londra va fi ratificatu de către poterile în cursu de șeisă luni.

(„Telegr.”)

Asia dacă decisiunile luate de către conferință considerate din punctu-de vedere alu României sunt multu mai moderate decâtu se presupunea, dacă multu mai rele decâtu se pōta fi indetulata cu ele Romani'a și Bulgari'a, înse nici Austro-Ungari'a pacalita amaru prin Russi'a. De aceea merita se cunoșcemu deocamdata încai agerele apretieri pe care le aflamu în „Telegrafulu” din Bucuresci dela 2/14 Martiu:

„Cuprinsi de cea mai mare machnire vedemu astadi că Europă și-a terminat operă ei atātu de nedreptă față cu noi. O depesă pe care amu publicat-o în edițiunea noastră de șera, ne spunea că conferința a semnatu noulu tratat în privința prelunghirii mandatulu comisiunii dunarene, a darei braçului Kilia pe manile Rusiei și a introducerei Austriei printre statele țiermurene ale Dunării de mîdiulocu. O mai mare ironia nici că se pōte. A numi pe Austri'a țiermurăna a cursulu unui riu unde ea nu are nici-o palma de țiermu, ne pare ceva ne mai pomenitu. Astadi potemu dice că toate aceste neajunsuri nu le datorimu decâtu Francei și renumitulu ei delegatu dn. Barrère. Dacă ea nu s'ar fi insarcinat se și ia asupra și proiectulu austriacu, acestu proiectu ar fi caditu. Dacă marele diplomatu Barrère și-a inchipuitu că făcendu acestu serviciu Austriei, acēsta, la rendulu ei, o va ajutā în uestiunea egiptēna. Lucrurile s'au întemplantu înse cu totulu altfelu, că-ci asia a voit principiele de Bismarck. Cu chipulu acesta Francei n'a castigat nimicu nici în uestiunea egiptēna, ba încă a reusitu se pēda și simpatiile unui poporu care, atunci candu Germani'a erā învingătoare chiaru, facea manifestari spre a și aretā dragostea lui pentru Francei. Nu e vorba, datorimu multu binefaceri barbatiloru de statu Francei. Impunerea trecuta în tratatulu dela Berlinu de a dā drepturi evreiloru o datorimu dlui Waddington, și admiterea Austriei printre statele țiermurene o datorimu multu priceputulu dn. Barrère.

Acum înse, desbracati de ori-ce fanfaronadă, se ne întrebamu ce a castigat Austri'a prin concessiunea ce i'au facutu marile poterile? Numai doue lucruri, cari potu fi numite mai curendu o paguba decâtu unu castigu. Mai înainte a datu Dunarea,

pe care a luptat atātu vreme se puna man'a, în ghierale Rusiei, de vreme ce i'a permis se face totu ce va voi în bratiulu Kilia. Și nici-odata pōte nu s'a potutu aplicā mai bine dicatōrea romanēscă: „nu i' pentru cine se gatesce, ci pentru cine se nimeresce.” Pe charteia, Austri'a e astadi printre statele țiermurene. Și apoi? Ecă totulu, că-ci mai înainte comisiunea mixta nu se va pōtea formā întru cātu delegatulu nostru și acela alu Bulgariiei nu voru voi se se ia parte la acea comisiune. Veni-va Austri'a se ne esecute, se ne silēsca cu forti'a armata că se trimitemu delegatu în comisiunea mixta? Acēsta n'o credemu și suntemu sicuri că ea nici nu o va face, că-ci ar fi a și scōte ochii. Nu dōra că voimu a dice prin acēsta că suntemu în stare a bate armatele austriace; acēsta ar fi o absurditate. Dacă ne place a crede, că barbatii austriaci nu voru voi se și mai aprinda și altu focu în spinare, pe cātu vreme ei n'au fostu în stare se potolēsca încă pe acela pe care și l'au aprinsu în Bosni'a și Hertiegovin'a. Pe charteia ei au castigat dacă ceva, dacă în realitate s'au alesu cu ur'a romaniloru, singurii cari pōteau se mai dea Austriei unu ajutoriu la o vreme de nevoia și care nu pare a fi tocmai departata. Ecă castigulu pozitivu alu Austriei și suntemu siguri că ea trebuie se regrete acum că a pusu o staruintia atātu de mare în adoptarea proiectulu Barrère.

Singurele poterile care au perditu cu ocaziunea adoptarei propunerei Barrère sunt chiaru acele poterile care au venitu cu acēsta propunere, adică Austri'a și Francei'a; și singurele care au castigat, sunt acelea cari au combatut-o la începutu, adică Engliter'a și Russi'a.

Noi, pentru momentu, n'avemu nimicu alta de facutu decâtu se așteptamu împregiurarile, că ele se ne sfatuiēsca ce avem de facutu. Ne-amu facutu datori'a de a protestā, atātu mai reu pentru aceia cari nu ne-au ascultat.

Totu asupra decisiuniloru luate în conferința europeană citimu în „Curierulu fin.”:

„Din textulu acestui tractatuu reese claru că poterile au fostu, față cu Romani'a, multu mai nedrepte decâtu se pōtea cineva așteptā. Toate modificările trimbitate a se fi introdusu în propunerea Barrère nu erau decâtu vorbe; conferința a admisu în întregulu ei proiectulu Francei, fără modificari, asia cum a fostu adoptat de poterile la Galati la 2 Juniu 1882, contrariu staruintieloru guvernulu romanu. În acēsta privință, art. 7 din noulu tractatuu este categoricu, și nu mai lasa nici-o îndoială.

Vom reveni în numerii viitori asupra mării închitāți ce se comitē de către poterile. Vom constatā înse de pe acum, că acestu tractatuu este destinatuu se remana o litera mōrta, celu pușinu în ceea ce privește pe Romani'a și navigatiunea pe Dunare între Galati și Portile de feru. Poterile însesi parū a prevedea eșeculu, că-ci au lasat unu terminu de 6 luni pentru ratificarea tractatulu, intervalu în care de siguru se voru începe noui tratari pentru a se ajunge la o întielegere; rezultatulu înse e greu de prevedutuu, din momentulu ce poterile tratēdă în modu asia de vitregu drepturile României.”

Din Romani'a.

Bucuresci. Cele 15 milioane franci destinate a se întrebuintia la fortificarea fruntarielor țierei și la mai bun'a armare și aprovizionare a țierei sa votatuu și de către corpulu betraniloru, adică de către senatuu în unanimitate. De aici închieie multi, că în adeveru pericolulu din afara trebuie se fia foarte mare, iminentu pentru statulu României, precum și că betranii ilu cunoscu foarte de aprōpe, dacă vorbescu cu atātu mai pușinu și facu astadatu întru toate pe voia celoru mai tineri; este apoi datori'a acestora că se stea cu peptulu la hotaru.

Se lucra totuodata și la nouele cali ferate între capitala și Dunare, între șesuri și munti în ruptulu capulu.

Din pușinele discursuri audite în camera asupra votulu de 15 milioane alu ministrulu șesedente J. Brateanu:

D. J. C. Brateanu, șesedintele consiliulu. Dloru, nu pentru înainte data asta-di cameră a luatuu inițiativă de a propune cheltueli noie pentru armata în afara de cele prevedute în budgetu. Acēsta s'a întemplantu de mai multe ori, și nu numai din partea maiorității, dar chiaru opozițiunea, în timpulu ministerulu dlui generalu Florescu, a propusu și a votatuu 8 milioane pentru armata.

Prin urmare, nu știu de ce acum ridicati banueli, cum-că guvernulu ar fi fostu inițiatorulu în secretu, că guvernulu ar fi inspiratuu acēsta idee autoriloru acestei propuneri.

Dvōstra întrebati, pentru ce maioritatea a luatuu acēsta inițiativă? Mi pare reu, că onor. d. Cozadini nu este aici dsa v'ar putea spune, cum eu în comisiunea budgetara totudeauna m'am luptatuu pentru economie și d. Cozadini mi dicea într'o di: cātu vei fi dta la guvernulu, nu este posibilu că se se face cutare sau cutare lucru în țiera.

Ei! Dloru, eu care sunt la guvernulu am mai multa răspundere și me temu că nu cum-va se aluncamu a face cum se facea în trecutuu, cheltueli mai mari de cātu le pōte suportā țier'a (aplause).

Dvōstra înse, maioritatea, care nu aveti răspundere personală și cari cu totii împreuna cunoșceti mai bine de cātu mine interesele țierei, cunoșceti mai bine poterile ei, ati fostu în totu dreptulu se faceti acēsta propunere. Motivele ce a avutu maioritatea, și pe care d. Jonescu dorește se le cunoșca, sunt foarte simple, este că s'a uitatuu nu numai la vecinii nostri, dar la intrēga Europă și au vedutuu că toate țierile, mici și mari, înarmēdă, că chiaru acele cari au cele mai puternice armate, asta-di înarmēdă asia, că și cum ar fi la începutulu organizării armatelorulu lor.

Dvōstra șciti, cātu ne-amu luptatuu că se dobdimuu recunoșcerea neutralității noastre, dar nu amu pututuu dobdendi, și, dacă Europă nu ne-a garantatuu, nu este ore de datori'a noastră se ne-o asiguramu noi însine? (aplause). Belgi'a și Elveti'a au neutralitatea loruu garantat de toate poterile Europei, și cu toate acestea vedeti cātu cheltuescu pentru fortificari și pentru înarmare, vedeti cātu decimi de milioane au costatuu și are se mai costē pe Belgi'a fortificatiunile dela Anvers.

Noi până acum amu facutu foarte pușinu pentru armata, fiindu că mijlōcele ne-au fostu restrēnse. Eu, în adeveru, cum dicea dn. Cozadini, m'am șilitu se facu în totudeauna cele mai mari economii possibile, fără a luā înse vreodata ceva dela armata, ci din contra, ce economii realizamuu din alte parti, ve cerēmu autorizarea se le dau armatei.

Se mira onor. d. Jonescu de a vedea pe d. raportatoruu emotionatuu; dar onor. d. Locusteanu e din generatiunea noastră celoru betrani, cari avemu sentimentulu patriotismulu cam exageratuu, și de aceea nu trebuie se prinda mirare pe cei mai tineri candu vedu pe onor. d. Locusteanu, care obicinuittu în alte uestiuni este cu sange rece, că în uestiuni că cea de asta-di este atātu de emotionatuu.

Acei cari ar dice, că nu ar fi pōte asta-di momentulu oportunu de a presenta o asemenea propunere, uita că acēsta camera nu mai are de cātu cātu-va dile de viațā, și membrii cari o compunuu voru se se duca în caminele loruu cu consciința împacată că și-au îndeplinitu datoriā loruu și în privința mesuriloru de apărarea țierei.

Onor. d. Jonescu dorește că guvernulu se se pronuntie, că votulu ce veti dā dvōstra asta-di, nu este o provocare pentru nimeni. Ei, dloru, ar trebui se ne credia lumea că suntemu demni de o casa de sanatate, candu ne-amu inchipui, că cu 15 sau 30 de milioane amu putea se ne punemu în pozițiune, nu dicu de a ataca, dar chiaru de simpla apărare.

Canduu guvernulu a fostu întebatu în uestiuni asupra cifrei, a declaratuu că nu primesce a se îndouii acēsta sumă. Cu toate acestea d. Jonescu a credituu, că totu eu asi fi inspiratuu și ide'a de a se îndouii acēsta cifra. Pentru acēsta voiu face apelu la onor. d. Locusteanu și la totii membrii comitetulu se declare, cum eu m'am opusu de a se dā mai multu de 15 milioane, și ve voiu spune pentru-ee.

Că se putemu face noi lucrari de 10 sau 15 milioane, ne va trebui neaperatuu unu timpu de 2 sau 3 ani, și că se putemu pune țier'a în stare de apărare, asia cum ar trebui se fia, este necesitate se cheltuimuu în o lungă serie de ani cātu 15 sau 20 milioane pe fiecare anu. Noi deocamdata, și pōte pentru vreo 10 ani de aci înainte, nu avemu alta cetate de apărare de cātu pepturile noastre (aplause prelunghite). Canduu astadi nu avemu o lopata de pamentu sau o caramidă că fortificatiune de apărare, credeti dvōstra că cu 15 sau 30 de milioane și într'o clipă de ochiu vomu putea răspunde la trebuințele de apărare ale țierei? Pentru acēsta ne voru trebui decimi de ani, dar trebuie se începemu odată. Eu sunt fericituu de acēsta inițiativă înse ve rogu se remaneti la cifra de 15 milioane, că-ci, cu toată bunavoința guvernulu și a ofieriloru nostri, nici aceste 15 milioane nu le vomu putea cheltui decâtu în doi sau trei ani; și dacă vomu avea fericirea că aceste lucrari se se efectueie mai curendu, ve vomu aretā ceea ce amu facutu și ve vomu cere mîdiulōce că se mergemu și mai departe; că-ci nu este în interesulu creditulu nostru de a cere de odată o sumă tātu de însemnată pe care nu o putemu întrebuintia acum.

Dloru, cum a disu onor. d. N. Jonescu, sunt incredintiati că și dsa, că tari în dreptulu nostru și tari prin pozițiunea moderată pe care amu luatuu dela începutulu independenței noastre până adi, nimeni nu va veni că se ne împuna cu puscă și cu sabia lucruri nedrepte, lucruri cari ar jieni drepturile noastre (aplause), fiindu-că atunci nu noi amu fi provocatori, ci aceia ar provocā pe Romani'a că se face eforturi, chiaru în contra ori-caroru șperanție, pentru apărarea drepturiloru ei, (aplause prelunghite).

— (Unu protopopu avutu, dacă și generosuu, mare romanu și patriotu). Re-pausatulu protopopu Tudoru, a carui înmormentare se face astadi,*) a lasatuu prin testamentulu seu a se face mai multe acte generose, între cari:

Societății pentru învetiatură poporulu romanu din Bucuresci trei mii de lei.

Pentru înființarea unei școle profesionale a

*) 1/13 Martiu.

lasatu casele sale in valóre de 6000 galbeni si unu fondu inalienabilu de 80,000 lei.

Pentru inzestrarea pe fiacare anu a patru fete serace unu fondu de 80,000 lei.

Societatii clerului mirénu 10,000 lei.

Pentru asilulu de femei serace fundatu chiaru de densulu in curtea bisericii Udricani unu fondu de 100,000 lei.

Asemenea a lasatu unu fondu pentru facerea locuintieloru pretiloru dela santulu George Vechiu; la cladirea acestei biserici repausatulu a ajutat inca fiindu in viétia cu 5000 galbeni.

Aceste acte laudabile probédia simtiementele generóse si umanitare de care erá inspiratu repausatulu protopopu Tudoru, care si in viétia fiindu a facutu mai multe binefaceri.

Memori'a sa va remanea nestérsa toturoru acelora cari se voru bucurá de aceste binefaceri. („Telegr.“)

Afaceri bisericesci din Romani'a.

(Urmare).

Au nu chiaru in prívintia clerului mirénu s'a propusu in senatu din partea prelatiloru bisericii unu proiectu de lege pentru imbunatirea pozitiei materiale a clerului care s'a si votatu de senatu in sesiunea trecuta a anului curentu 1882, in unanimitate cu concursulu guvernului si cu tóta buna-vointia a toturoru? Au nu sf. sinodu alu bisericii nóstre a propusu corpuriloru legiutóre, inca mai dinainte, unu proiectu de lege pentru organizati'a invetiamentului religios-clericalu in seminarii, a caruia votare se astépta si se spera cá va fi asia precum interesele bine-intielese ale bisericii si ale clerului nostru o reclama? Au nu totu sf. sinodu a cerutu guvernului si mai dinainte si acum in urma cá se se infintiedie o facultate de teologie, care este atátu de multu necesarie pentru clerulu nostru si despre care avemu sigura incredintiare, cá chiaru in sesiunea actuala a cameriloru legiutóre se va infintia printr'o lege speciala? Acestea sunt necesitatile imperióse ale bisericii si clerului nostru, imbunatatiri morale de cultura intelectuala, precum si cele materiale posibile, éra nu reforme resturnatóre a insusi institutiuniloru bisericii, dupa cum aiurédia acei turburatori platiti de straini.

Acestoru nemernici nu le este de imbunatatiri reale, ci numai de turburari si resturnari. La asemenea sfársituri s'au incercatu inca odata se ajunga pe o alta cale, pe calea socialista, totu aici in Jasi, propagandu fara de sfiala si fara de rusinare printr'o alta fóie o noue eresie sociala preconisata de doctrin'a turburatóre socialismulu romanu!?! planta straina si veninósa pentru tiér'a nóstra si pentru poporul romanu. Dara atunci, acum trei ani in urma, guvernulu tiei, in intiepciunea sa si in interessulu bunei ordine si a linisei publice, pe propagatorii acestei doctrine straine, fiindu straini ei insii, i-a datu afara din tíera. Asta-di inse lupulu s'a imbracatu in pielea oiei, cum amu mai disu, si incérca se intre in staululu bisericii, se amagésca si se insiale pe insusi pastorii turmei crestine, pe insusi clerulu prin promisiuni frumóse si ademenitóre; vrasmasiulu si-a alesu terámulu bisericii cu institutiunile ei canonice, si abusandu de libertatea pressei, nu crutia nimicu, nici legi facute de tíera, nici canónele sfinte, nici persónele care presinta autoritatea canonica a bisericii. Turbarea loru este cá a aceloru coprinși de duhulu necuratu; nu mai cunoscú nici-o margine a libertatiei, asia cá chiaru prin publicitate amenintia pe prelatii bisericii cu glontiulu. Cugete acum ori ce romanu cu bunu simtiu, cine si ce felu de ómeni sunt aceia care reclama si propaga reforme in bisericu prin resturnarea institutiuniloru seculare canonice ale bisericii, amenintiandu autoritatile bisericii cu asasinatulu si indemnandu pe cleru la rebeliune, fiindu ei insusi sperjuri, renegati din cleru si degradati moralicesce; si tóte aceste fapte le propaga prin publicitate si le urmédia in fapta totu in numele libertatiei.

Libertatea este pusa de Dumnedieu in natur'a omului. Cu totii iubimu libertatea si ne place a face usu de ea; cu totii respectamu libertatea pressei. Voimu cá poporul romanu se isi exprime liberu si fara nici-o temere dorintiele si pasurile sale, si dorimu cá libertatea absoluta se domnésca, pentru binele societatiei; inse, éra si cu totii scimu cá ori si ce libertate de actiune in societate cá si in natura isi are marginile ei, si celu ce calca aceste margini nu remane nepedepsitu, precum in ordinea morala de Ddieu, asia in ordinea

sociala si legala de legile tiei. Asia dara, a face din libertatea cuvéntului si a pressei o arena pentru a provocá la rebeliune si a indemna la asasinatu prin glontiu, cum o facu batjocoritii turburatori dela pamfletulu „desteptarea“ intitulatu in batjocura si diaru eclesiasticu literaru, acésta constitue o crima, si criminalii trebuescu pedepsiti, cá unii ce propaga anarchi'a, din care anarchie póte isvori o resturnare sociala, ale carei consecintie voru fi fatale si tiei si bisericii, mai alesu cá clerulu este provocatu si indemnatu la asemenea fapte criminale in sensu de resbunare pentru inchipuite asupriri. Clerulu, a carui missiune in societate este de a predica pacea, iubirea si infratirea toturoru; nu vrajb'a, nu ur'a, nu resbunarea, nu defaimarea, nu calomniile, cá-ci acestea sunt faptele servitoriloru intunerecului, servitorii spiritului satanicescu, care dela inceputu a batutu resboiu in contra adeverului, in contra filoru lui Ddieu: care chiaru in paradisulu pamentescu s'a insinuitu cu insielatiune cátra primii parinti ai omenirei, dicéndu-le cá de voru mancá din pomulu opritu, voru fi si ei cá nisce Ddieu; totu acelasi spiritulu alu intunerecului este si acum, acelu spiritulu satanicescu, diavolulu, care, dupa cum dice sf. apostolu Petru in epistol'a I, cap. 5: „Cá unu leu racindu, ambla cautandu pe cine se inghitia; dar voi, dice acelasi apostolu, stati in potrivá, intariti fiindu in credintia.“

In faci'a scandalosului spectacolu causatu de batjocoritii turburatori cu pamfletulu lor „desteptarea“, mercenarii nihilismului resturnatoru, ai ateismului bestialu, acelei hidre cu multe si felurite capete pline de otrava, spectacolu, amu disu, scandalosu si scarbosu, care nu s'a mai intemplatu sub form'a de asta-di, in patria lui Alexandru celu Bunu, a lui Stefanu si a lui Vasile Lupu, a Dositailoru, a Varlaamiloru si a Veniaminiloru; in patria aceloru bine credinciosi romani, buni crescini, cari impodobeau pamentulu tiei cu monumentele loru religióse — biserici si monastiri — spectacolu ce nu s'a mai intemplatu dicemu, de cátu numai din partea strainiloru care amblau se introducea si la noi sectele loru religióse, schismatice, precum calvinistii si altii din secolulu alu 17-lea; dara acei maretii si nemuritori barbati romani, pe de o parte prin tiparirea cartiloru religióse in limb'a nationala, si pe de alta adunandu-se in soboru generalu — precum s'a facutu celu din Jasi in timpulu lui Vasile-Voda-Lupu — combatéu eresile loru si curatiau de vrajmasi. In faci'a acestei noi incercari de resturnare a asiédimentelor bisericesci si credintiei parintiloru nostri, noi credemu, cá este de datorita toturoru bine credinciosiloru crescini romani, si laici si clerici, de a combate retacirile propagate cu atáta indrasnéla si inversiunare de acei mercenari platiti de straini pentru a sfasia in doue turm'a bine credinciosiloru bisericii lui Christosu, a némului romanescu, imparechindu'i prin ura si vrajba chiaru pe terámulu religiosu alu bisericii. De aceea, noi, dupa datorita pastoralá suflétésca ce este pusa asupra-ne, si intemeiati pe cuvintele sf. scripturi, alu caroru textu l'amú citatu mai susu, cum si pe exemplele predecessoriloru nostri in asemenea imprejurari, venimu prin acésta carte a face apelulu mai ántaiu cátre poporul romanu, bine credinciosii crescini si fii ai nostrii suflétésca din acésta eparchi'a a santei mitropolii Moldovei si le dicemu: Fiiloru! aduceti-va aminte de credintia parintiloru si stramosiloru nostrii, pe care ei au conservatu'o cu multa santienie in timpuri grele pentru némulu romanescu, in timpi chiaru de invasiuni barbare, cu care credintia s'au intaritu in ispite si in nevoi; si nu dati ascultare barfitoriloru de asta-di cari cá Jud'a — pentru bani — batjocorescu credintia betraniloru si institutiunile santei mumei nóstre biserice; cá-ci chiaru abusuri de ar fi, chiaru óre care rele naraviri de ar fi printre servitorii bisericii — cá nisce ómeni ce sunt si ei — nu prin pamflete si batjocure se indreptédia relele naraviri si abusurile, ci prin pace, iubire si buna intielegere.

Cátre press'a cea seriósa, ne adressamu si o rugamu, in interessulu moralei publice si alu prestigiului pressei insasi, se indreptiedie atentiunea asupra miscariloru nihiliste si ateiste ce se incérca prin libertatea pressei, a propaga ideile cele ratacite in modulu si prin imbagiulu celu mai desfrenatu, care pe lângá reulu moralu ce se face, compromite si degradédia pe insasi pressa; o rugamu, dicemu, cá prin vocea ei autorisata si démna se le combatata si se le stigmatizedie cu cuvintele cele drepte si sanatóse; cá-ci biserica cu religiunea nóstra ortodoxa este patrimoniulu nostru stramosiescu comunu si scumpu alu poporului romanu, pe care patrimoniulu suntemu datori a 'lu aperi cu totii, fiindu interessulu generalu alu toturoru.

La guvernulu si la justia tiei, facemu apelu asemenea si rugamu: se nu toleredie mai multu timpu scandalulu moralu ce de siepte luni si jum. se comite cu numita fóie pamfletu, preste limitele a tóta libertatea; cá-ci, credemu, cá moral'a cu bun'a ordine publica si biserica cu institutiunile ei santa merita mai multu respectu de cátu acei ce in numele libertatiei pressei turbura si batjocorescu totu ce e sfantu si respectatu la ori-ce poporu, prefacendu-se cá apera ceva spre o imbunatatire óre-care dupa cum lntielegu ei si le place loru, conformu cu pasiunile loru.

In fine, credemu cá o datorita santa in interessulu generalu alu bisericii, pentru mantuirea bine credinciosiloru crescini, ne chiama a ne adressá si cátre ceilalti frati intru Christosu, prea santiti ierarchi eparchioti si a face apelu la luminile toturoru, cá cu totii impreuna, int'o unire, se lucramu si se gonimu din staululu turmei lui Christosu pre lupii cei hrapitori, care imbracati in pielea oiei se introducú pe nesimtite.

(Finea va urmá).

Dela Cohalmu avemu scire cá auctoritatile politice din comitatulu Ternavei mari au opritu adunarea convocata in acelu orasiu. Dela grafulu Bethlen nici cá se póte asteptá altu-ceva; dara se intardia dsa.

Dela diet'a Ungariei.

(Totu gimnasiale si totu furi'a magiarisarei). Au trecutú cele 10 dile prevediute pentru inchaierea desbateriloru parlamentarie asupra proiectului de lege omoritoriu de gimnasiale nationalitatiloru nemagiare, dara pana in 14 Martiu nu se terminasera nici macaru desbaterile generali, care pe di ce merge devinu totu mai inversiunate, mai veninóse, respiratórie de ura, urgia si resbunare, éra acestea pasiuni se descarcara pana in acea di mai totu asupra sasiloru din Transilvani'a, ai caroru deputati, dica cine cáte va voí despre densii, lupta astadata pentru limb'a, nationalitatea, averea si tóte drepturile loru cu barbatia extraordinaria, prea démna de a fi imitata si de alte popóra ajunse la consciintia de sine. Acesti ómeni nu se mai ascundu dupa degetu, nici sub pótele reverendelorú episcopesci, nici se tragu inapoi cá zam'a rea de curechiu de inaintea mariei sale a dlui prefectu si de inaintea escelentieloru de ministrii. De candu se afla ungurii cu sasii la unu locu, adevéuri atátu de sfarmatórie si rusinatórie ungurii nu'si voru fi auditu dela sasi, decátu dóra numai in secl. alu 14-lea, candu sasii ne mai voindu a suferi spoliatiunile necurmate ale episcopului, canoniciloru si aristocratiloru dela Alba-Juli'a s'au sculatu rapiti de adevérata furia teutonica cu arme asupra loru, au macelatu pe canonicii si au depredatu averile bisericesci, pe care ceia le aduná si folosiá spre a subjugá si supune pe tóte popórale tiei la domni'a popésca, care in acelu secolu degenerase in tirani'a cea mai desfrenata.

Din toti oponentii nici-unii n'au demascatu planurile guvernului si ale partidei sale cá deputatii sasi Wolff dela Sibiiu (redactoru), care a vorbitu doue óre si deputatulu Zay omu abia de 36 ani, dara de curagiu si energia absolutu necesaria si pentru altii in o epoca blastamata precum este acésta. Zay a vorbitu trei óre, si a fostu ascultat cu atentiunea la care ungurii nu sunt dedati mai niciodata, candu le vorbesce unu omu de alta nationalitate, daca se afla in opozitiune; ei in casuri de acelea esu din sala prin coridóre si restauratiuni, cá se nu audia ceea ce nu le place. Au mai vorbitu si alti sasi, anume si dn. Bacon dela Seghisióra, care pana aci a statu de mai multi ani totu pe partea guvernului, astadata inse ne mai potendu suferi nici-elu progressele despotismului, s'au intorsu in contra lui..

Pentru-cá se cunóscemu si mai exactu importantia de viétia si mórté nationale a popóraloru nemagiare din Ungari'a si Transilvani'a in cestiunea de faciá, insemnamu acilea cá in ambele acestea tieri se afla cu totulu 179 gimnasiale latine si realitice, mari de cáte 8 clase sau asia numite licee, si mici de cáte 4 pana la 6 clase, cá inse din tóte acestea au mai remasu numai 15 nemagiarisate, adeca 9 sasesci mari si mici, 5 romanesci si numai 1 serbescu. Tóte gimnasiale din Ungari'a, câte avusera inaintea dualismului limb'a de propunere sau pe germana sau pe cea slava, daca nu au fostu inchise cá ale slavieiloru, au fostu obligate a'si lapedá limb'a nationala si introduce limb'a magiara nu numai cá studiu obligatu in tóte clasele, ci si cá limba de propunere.

De altmăntre noua proiectu de lege gimnaziale este combatutu cu totu dreptulu nu numai din punctu-de vedere nationale si confessionale, ci si din celu didactic si inca de cătra barbati forte competenti in materia, precum se pöte convinge ori-cine isi va luá timpu de a citi tóte desbaterile, care daca s'aru aduná in forma de carte, aru face si pãna acuma mai pe fiacare di câte unu volumu grosu asia, cã nici diariile cele mai bogate nu sunt in stare de a le reproduce dupa stenografia nici pe diumetate. Intre acestea impregiurari noi se punemu in totu casulu temeiu in lini'a prima pe actele proprie romanesce emanate dela noi insine, apoi pe argumentele produse de altii in desbateri, câte ne potu ajutá si noue, in fine se nu trecemu cu vederea dracescile maiestrii si stratageme, apucaturile machiavelistice câte se desvólta in decursulu acestoru certe inversiunate; se invetiamu a cunósce bine tóte apucaturile câte se luasera pe ascunsu spre perirea nóstra.

Telegramu. Despre adunarea alegatoriloru romanu din comitatulu Fagarasiului.

Fagarasiu, 16 Martiu 2¹/₂ óre dupa am. Imposant'a adunare de alegatori romani, preste una miie cinci sute, au protestatu in unanimitate contra proiectulu de lege relativu la scóle.

Pensiunea preoteseloru si a orfaniloru preotiesci.

Fiacare frate preotu, care tine la demnitatea sa personala si la sublimitatea oficiulu seu, trebuie se'si puna aceste intrebari: Pentru-ce am asudatu atãtia ani in studiu? Pentru-ce me ostenescu acuma? Ce va fi finitulu la tóte acestea?

De-óre ce in presente toti se interessãdia de cele materiali, celu puçinu in acelu gradu, cã de cele spirituali: voiu încercá a'mi dá unele respunsuri la intrebarile propuse.

De cãtuva timpu inteligenti'a fãra distingere face imputari ierarchiei bisericesci, respective clerului; aceste imputari isi au bas'a sa, de si nu se potu justificá; pentru-cã numai intr'atãta serviciu se pöte pretinde dela ori-si cine, in cãtu primescu beneficiu: „Officium datur propter beneficium.“

Acum judece veri-si cine: Ce beneficiu este acela de 300—400 fl. in timpulu presente? si baremu se fia numerati la timpu si fãra scadiementu! In ori-ce stare sociala dotatiunea oficialiloru este bunisióra. Preotimea inse fiindu conservativa, se pare cã'i vine bine de a conservá si aici starea de demultu. Asia inse nu pöte remané. Daca nu progressamu singuratecu, nici in choru nu progressamu; si intr'adeveru asia este.

Suferintiele din scóla se continua in vietia. Dotatiunea nesuficienta a preotiloru, mai alesu a celoru din pastoriea sufletesca, i impedece in implinirea acurata a oficiulu; pe cei buni ii mai mostra consciinti'a pentru neimplinirea datorintieloru, inse cu timpulu devinu partea cea mai mare indolenti. Acum se'si imaginedie ori-si cine unu corpu de oficiali indolenti! Ce progressu voru poté aretá ei? A se sacrificá pentru fericierea eterna este ceva divin, inse preotimea nóstra in mare parte traiesce nu numai in lume, dara si cu lumea esterna, prin urmare are lipsa de cele lumesci. In lipsele aceste ajungendu la extremitate, lucra in contra precepteloru si a doctrinei sublime a bisericeii; de si lips'a pe nimeni nu dispensãdia dela implinirea datorintiei, cã-ci de s'ar concede asia ceva, — atunci omulu nu ar fi mai pe susu de animalele necuventatöre. Nu se pöte trage la indoieia, cã de aici provine stagnare vedita in cultivarea poporului. Preotulu fiindu avisatu a se ihgriji de cele materiali la sustinerea familiei si pentru traiulu de tóte dilele, este impedece in cultivarea poporului prin scóle si cuventari bisericesci. Se dau si exceptiuni.

Constatandu starea actuala, nici decãtu n'am voitu a face apologia in favórea clerului, de si multi sunt cari redica pãtra asupra lui, si baremu de aru fi ei mai buni! Am voitu inse a reflectá la acea impregiurare, cã si clerulu isi are necesarile sale, la delaturarea carora este chiamata in prim'a linia insasi ierarchi'a.

Se dau casuri, in cari insasi preotimea este caus'a starei sale deplorable. Une-ori lips'a desteritatiei, alta-data servilismulu uritiosu, care domnesce la mai multi preoti trecuti prin facultati la universitate. Ce folosu cã ai studiatu frate 4 ani la universitate si n'ai amelioratu dotatiunea parohiei nici cu patru florini? Cu dreptulu se pöte adressá ori-si cine asia cãtra preotii nostri! Si starea preotimei dela sate s'ar poté ameliora, daca preotii pricependu'si datorinti'a si chiamarea mai bine, si-aru scí reclamá drepturile in tóte fasele vietiei.

Spre a'si reclamá drepturile, trebuie inse mai înainte de tóte se fia omulu trézu si cu grija, cã-ci numai acestora li se respecta drepturile „Vigilantibus jura.“

Drepturi implicite la fondulu viduo-orfanalu are totu preotulu care contribue la acelu fondu, ceea ce arata chiaru si titlulu acelu fondu. Óre inse are elu si drepturi implicite sau explicite la administrarea acelu fondu? Findu acãsta o tema, care pãna acum de nimeni n'a fostu pertractata in publicu, remane se'si fremente cei interessati ideile de aci înainte in desvoltarea acestei teme.

Fondulu viduo-orfanalu in dieces'a gr.-catholica a Lugosiului este ajunsu la o suma frumósa. Acestu fondu cã si alte stã sub manipularea dloru canonici. Inse ce normative sau statute trebuie se observedie in administrarea acelora: este lasatu in voi'a respectivulu administratore. Celu puçinu preotiloru nu'su cunoscutu

nici-unu soiu de statute speciale; éra ordinatiunile mai inalte, precum decretale regesci, ordinatiunile ministeriali s. a. sunt nisce dispusetiuni referitórie la ori-ce bunu bisericescu. Atãta se scie, cumcã pentru augmentarea fondulu se incassãdia 2% dela toti preotii dupa salariulu ce'lu tragu; inse cumcã venitul fondulu cum se se intrebuintiedie? Cãtu se se adaoga la capitalu? Cãtu se se impartia cá pensiune la veduve si orfani? In ce proportiune se fia impartasita veduv'a si orfanii de ajutoriulu acesta? Acesta este lasatu in voi'a administratoriloru. Celu puçinu pãna acum asia se vorbesce in publicu. Statulu a creatu lege, a adusu normative pentru pensionarea orfaniloru invetiatoresci; acea lege se si aplica in pracsã si in casurile concernente pe langa rezultatulu doritu. Sciu de o invetiatóresa veduva cu doi orfani, careia statulu ii dà 250 fl. val. austr. cá pensiune. Sciu mai multe preotese veduve, un'a cu 2 orfani, si acele primescu fiacare pensiune de câte cinci dieci fl. pentru sine si cinci fl. câte pentru unu orfanu. Apoi nu este aceea o satira! Se mai ai voia a promová binele comunu! Starea actuala misera, viitoriulu dubiu, éra finitulu atãtu de tristu! Se si vede rezultatulu!

Vietia constitutionalã este introdusa si in biserica gr.-cat.; acuma e rondulu la preotime se'si croiesca sórtea. In statutele diecesei nóstre sunt unele dispusetiuni forte salutarie; intre altele se dice, cumcã protopopii si alti membrii ai clerulu sunt datori a reflectá pe episcopu si consistoriu, daca aru observá ceva inconvenientu in mersulu afaceriloru diecesane. Inse totu deauna se citedie canonulu dela care s'a facutu abaterea. Pentru fondulu viduo-orfanalu nu s'an adusu canóne, prin urmare nici cã se pöte face provocare la ele; totusi eu am facutu aceste observatiuni din acea convingere, cã toti sunt chiamati a cooperá la desvoltarea constitutiunei nóstre bisericesci, intre marginile careia lucrandu cu diligeni'a albinei si perseveranti'a furniceii, ne potemu asecurá intru cãtuva fericierea pamentesca, daca cumva se pöte admite fericiere pe pamentu.

Canónele aduse si promulgate in dieces'a gr.-cat. a Lugosiului prescriu tinerea sinodulu in totu anulu; sinodulu primu ne-a adusu rezultate imbucuratöre. Acum avendu timpu si terenu, se ne luminamu imprumutatu; éra pentru sinodulu venitoriu se speramu cumcã si statutele fondulu viduo-orfanalu fiindu gatite, se voru propune spre desbateru si aprobare.

Sciasiu, 4 Martiu 1883.

Vasilii Deciu,
preotu gr.-c.

Sciri diverse.

— In 3/3 a. c. st. n. pe la 11—12 óre dio'a, in comun'a Urisiulu de susu, comitatulu Muresiu-Turd'a, cerculu Gurghiului, escandu-se unu orcanu teribilu, au ruinatu si descoperitu 5 edificie (case) si o siura. Acela asia cu mare putere a trecut prestu susnumit'a comuna, in cãtu toti locuitorii au fostu pusi in frica mare, fugiau unulu dupa altulu fãra a scí cã unde. Intre vite si ómeni nemica nenorocire nu s'a intemplat. Altucum cam din 22/2 a. c. pe la noi s'a inceputu o érna buna; a ninsu si in dilele acestea; domnesce unu frigu mare, mai alesu nóptea. Cincinatu.

— Acei onorati domni, cari au fostu incredintiati cu colectarea maritimóseloru oferte in favorulu concertulu junimei romane universitare din Clusiu, tinutu in 1 Martiu a. c., sunt rogati din partea comitetulu arangeatoriu a retrimite listele de colectare, atãtu cele subscrise, cãtu si nesubscrise de p. o. dni contribuenti pãna in 3 Aprile a. c. presiedentelului respectivulu comitetu, pentru a'si poté dá ratiociniulu despre succesulu acelu concertu.

Clusiu, in 10 Martiu 1883.

Din incredintiarea comitetulu:

Josifu Turcu,
secretariu.

Bibliografia.

— Idealulu invetiatoriulu romanu. Studiu socialu pedagogicu, de Jonu Dariu, invetiat. la scólele primare din Satulungu. Brasiovu. Tipografiã Alexi. 1883. Form. 8-vu mare, 47 pagine. Pretiulu 20 cri, 2 porto; de vendiare la auctoru.

— Mosítulu. Manualu pentru mósie, de Joanu de Volcinski, doctoru in medicina si chirurgia, magisteru in obstetricie; medicu asistente la institutul de nascere si la scóla de mósie in Cernauti; membru alu comitetulu societatiei pentru cultur'a si literatur'a romana in Bucovin'a, s. a. In editur'a auctoru. Cernauti, 1883. Tipariulu lui W. Kerekjarto. Form. 8-vu. pagine 249. Pretiulu 1 fl. 50. Aici in Sibiu se afla de vendiare la librari'a W. Kraft.

Dn. dr. Volcinski a coresponsu la una din necesitatile cele mai simtite pentru sexulu femeiescu. Pãna acum dintre medicii romani a publicatu singuru dn. dr. C. Capsia in an. 1866 la Bucuresci o carte despre mosítu, destinata a dá instructiune acelor femei care ajuta pe alte in órele in care multime din trensele lupta chiaru cu mórtea, spre a dá lumii cetatieni noi. Noi inse aflamu, cã o carte cá acãsta nu e buna numai pentru mósie, ci si mai virtosu pentru mamie si anume pentru acelea, care au se asiste la ficele loru maritate. Adaogemu, cã in acãsta carte se afla si figure (ilustratiuni) anatomice explicate cu limba cãtu se pöte de inielésa in o materia din cele mai delicate.

Red.

Dela redactiune. Exemplarie intregi dela Nr. 1 inainte pe a. c. 1883 din „Observatoriulu“ mai avemu.

La cererea unoru domni deschidemu abonamentu si dela 1/13 Martiu pe 4 luni pãna la 30 Juniu cu 2 fl. 70 cri v. a., inse numai comptant.

Nr. 2/1883.

(145) 2—3

Adunarea generala a societatiei de pastrare si de imprumutu din Resinari prin conclusulu seu dela 29 Decembre 1882 au hotaritu, cã amintit'a cassa se va desfiintiá, ceea ce prin acãsta se aduce conformu legei comerciale la cunoscentia de obste.

Directiunea Cassei:

Vasilii Droc. Petru Albu. Nicolau Ciuceanu.

Anunciu de arendare.

Se face cunoscutu, cumcã in 8 Aprile a. c. la 10 óre a. m. in cancelari'a subscrisei se voru dá in arenda pe calea licitatiunei publice, locurile fundatiunei Siolutiane de pe otarulu comunei Springu in estensiune de 55 jugere 259° □ castigate pe calea processulu dela curialistii Joanu Demianu si consotii sei din Springu. Pretiulu de eschiamare este 300 fl. v. a. Doritorii de a licitá, inainte de inceperea licitatiunei au de a depune unu vadiu de 30 fl. v. a.

Conditiiunile de licitatiune si pãna la acestu terminu se potu vedé la subscrise.

Blasiu, in 12 Martiu 1883.

Ludovicu Csato,
advocatu archidiecesanu.

2--2 (146)

316/1882.

(147)

szám.

Árverési hirdetés.

Alulirt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a balászfalvi kir. járásbírótság 715 és 753 számú végzése által a nagy-szebeni „Albina“ hitelintézet végrehajtató javára sorostélyi Áron György és cs. holdvilági Siarlea Absolon ellen 570 f. és 202 frt tőke, ezen tőkék 6% kamatai és eddig összes megállapított perköltség követelés erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás alkalmával bíróság lefoglalt és 1430 frt 40 krka becsült Áron Györgynél 120 kalangya tiszta buza, 4 sertés, 3 szekér szőna, 1 szekér sarju, házi butorok, s más eszközökből álló Siarlea Absolonnál pedig 2 drb. 5 és 9 éves kancaza, 1 drb. 2 éves paripa s 1 drb. 2 éves kancaza csiko, 2 jármás bival, 1 fejős bival tehén, 25 juh, 5 malacz és 100 véka tiszta buzából álló ingóságok nyilvános árverés útján eladatnak.

Mely árverésnek az 1211 és 1212 sz. kiküldést 1882

rendelő végzés folytán a hely szinén, vagyis Sorostélyon Áron Györgynél 1883 év márczius 20-án d. e. 11 orakor Csicsó Holdvilágon Siarlea Absolonnál leendő eszközzésére 1883-ik év márczius hó 21-ik napjának délelőtt 10 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg: hogy az érintett ingóságok ezen árverésen, az 1881. évi LX. t. cz. 107. §-a értelmében a legtöbbet ígérőnek becsáron alul is eladatni fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881. évi LX. t. cz. 108. §-ában megállapított feltételek szerint lesz kifizetendő.

Kelt Balászfalván 1883-ik év márczius hó 10 napján.

Thót György,
kir. bírósági végrehajtó.

Ingrijitu si tristu

privescu multi bolnavi in viitoriu, din cauza cã ei pãna acum tóte le-au intrebuintiatu fãra succesu.

La toti, éra mai virtosu la cei ce suferu asia, li se recómanda cu totu adinsulu citirea carticelei „Der Krankenfreund“, cã-ci in aceea voru gasi dovedi de ajunsu, cã si cei gren bolnavi au aflatu vindecare, daca au intrebuintiatu mijlóce nimerite, sau celu puçinu alinare mare in acele. Tramiterea lui „Krankenfreund“ se efectueadia prin K. G. o r i s c h e k ' s U n i v e r s i t ä t s - B u c h h a n d l u n g W i e n I S t e p h a n g a s s e 6 a s i a , c ä c o m e n d a t o r u l u n ' a r e a l t a c h e l t u e l ä d e c ä t u 2 c r i p e n t r u o c a r t a p o s t a l e . (133) 6—14

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Kraft.